EUGENIU COŞERIU, AŞA CUM L-AM CUNOSCUT

WOLFGANG DAHMEN*

Ne-am adunat în aceste zile aici, la Iaşi şi la Bălţi, pentru a-l aniversa pe cel pe care îl putem numi *cel mai cunoscut lingvist* din a doua jumătate a secolului al XX-lea, Eugeniu Coşeriu. Mulţi dintre cei adunaţi aici i-au fost elevi şi pot spune mult mai multe despre opera, dar şi despre viaţa maestrului decât mine, deoarece eu l-am cunoscut doar târziu. Cu toate acestea, vreau să dau curs rugăminţii prietenului meu Eugen Munteanu de a participa la acest simpozion şi de a-mi prezenta amintirile legate de Coşeriu.

Faptul că îl pot numi pe Eugen Munteanu prietenul meu este un merit al lui Eugeniu Coşeriu. Detalii privind acest lucru o să dezvălui doar la sfârşitul scurtei mele prelegeri.

În anul universitar 1968–1969, am început studiul la secţia de romanistică a universităţii din Köln. Dacă aş fi ales Tübingenul ca oraş universitar, l-aş fi putut cunoaşte pe Coşeriu ca profesor, dar ce student poate şti, încă de la începerea studiilor, unde predau profesorii cei mai cunoscuţi şi cei mai buni din domeniul ales? La începerea studiilor de romanistică m-am concentrat mai mult pe filologia franceză, în special pe literatura franceză, decât pe studiul lingvisticii romanice sau al lingvisticii generale. Doar pe parcursul studiilor mele filologia romanică, inclusiv cea română, a devenit de un mare interes pentru mine; am deprins apoi o afinitate şi pentru lingvistică.

Revin la situaţia romanisticii de la Universitatea din Köln de la sfârşitul anilor ’60 ai secolului trecut: era vremea când profesorii Fritz Schalk şi Joseph Maria Piel încă mai ţineau prelegeri, iar tânărul docent pe nume Harald Weinrich începea să se afirme. Secţia de romanistică din Köln avea deci o reputaţie bună.

* Institut für Romanistik, „Friederich Schiller” Universität, Jena, Ernst-Abbe-Platz, 8, Deutschland.

ALIL, t. LI, 2011, Bucureşti, p. 41–43

BDD-A1212 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:23 UTC)

Cei doi profesori de lingvistică pe care i-am avut ulterior au fost Hans Dieter Bork şi Artur Greive, ambii fiind elevi ai lui Harri Meier din Bonn. Legătura dintre Harri Meier şi Eugeniu Coşeriu a fost, după cum se ştie, una specială, deşi din punct de vedere ştiinţific ei aveau viziuni diferite, iar Harri Meier nu era tocmai nevinovat de venirea lui Coşeriu din America de Sud în Germania. Despre această temă vom mai discuta în cadrul acestui simpozion.

Deşi în Köln se punea accentul pe lingvistica diacronică, ideile lui Coşeriu îşi aveau locul lor bine definit în cadrul cursurilor şi îndeosebi cartea lui *Teoría del lenguaje y lingüística general*, în care completa dihotomia lui Saussure despre *langue* şi *parole* cu teoria *sistema, norma, habla*, aparţinea în mod obligatoriu canonului lingvistic. La un moment dat, trebuie să fi fost pe la mijlocul anilor ’70, s-a aflat de pe afişe că Eugeniu Coşeriu era invitat la Köln pentru a ţine o prelegere. Nu-mi mai amintesc exact titlul acesteia, dar prelegerea mi-a rămas întipărită în minte, deoarece era prima dată când îl vedeam şi îl auzeam pe Coşeriu. Manifestarea a avut loc în aula universităţii care era arhiplină, deoarece referentul era foarte cunoscut. Mă tem însă că cei mai mulţi dintre auditori, ca şi mine de altfel, au fost uşor dezamăgiţi de faptul că subiectul prelegerii savantului profesor din Tübingen era cunoscut de către noi din cărţile lui. Îşi prezenta din nou teoria despre *sistema*, *norma* şi *habla.* M-ar fi impresionat probabil mai mult dacă aş fi fost în primii ani de studiu, însă totuşi mă bucuram să îl văd pe Coşeriu în carne şi oase, chiar dacă nu prezenta ceva nou pentru mine.

Acest lucru însă s-a schimbat ulterior. Participând la începutul anilor ’80 la conferinţele din domeniu, în special la congresele organizate de Société de Linguistique Romane, care aveau loc din trei în trei ani, l-am reîntâlnit pe Eugeniu Coşeriu şi la un moment dat am intrat în discuţie. Pentru mine a fost o onoare faptul că mă cunoştea şi că arăta interes faţă de ceea ce făceam eu.

Acest lucru a luat amploare după evenimentele din 1989. Există, fără îndoială, persoane care sunt mai în măsură decât mine să prezinte evoluţia lui Coşeriu, care, plecând din micul sat moldovean Mihăileni, avea să ajungă, în America de Sud şi în Europa Centrală, unul dintre cei mai importanţi filozofi-lingvişti ai lumii. În contextul în care România se eliberase de dictatura ceauşistă, Coşeriu s-a preocupat tot mai mult de limba maternă şi de problemele lingvistice şi politice ale Republicii Moldova. După cum se ştie, Coşeriu a luat poziţie în polemica despre definirea limbii din Republica Moldova (*limbă română* sau *limbă moldovenească*), impunându-şi punctul de vedere. Această dispută a continuat. Îmi amintesc foarte bine cum, în cadrul unei conferinţe a aromânilor din exil, din Freiburg, fiind confruntat cu veşnicele controverse privind o limbă scrisă unitară aromână, discuta răbdător, dar în acelaşi timp uimit, cu profanii în lingvistică despre reguli de bază din acest domeniu.

Interesul reînviat pentru limba română s-a materializat şi în răspunsul direct pe care mi l-a dat la invitaţia de a ţine la Jena o prelegere legată de o temă din domeniul limbii române. Din partea universităţii existau evident indicaţii clare legate de onorariul unui

BDD-A1212 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:23 UTC)

profesor invitat să ţină o prelegere, aceste onorarii nefiind foarte substanţiale. Făcând referire la notorietatea referentului, dar şi la vârsta sa, căci avea pe atunci 75 de ani, am reuşit să obţin ceva mai mulţi bani pentru desfăşurarea acestei prelegeri, sumă pe care am folosit-o doar parţial. Eugeniu Coşeriu a refuzat, de asemenea, oferta de a călători cu un tren la clasa întâi sub pretextul că există destul confort şi la clasa a 2-a în trenurile germane. A trebuit apoi să insist să accepte să fie cazat la hotel şi nu la casa de oaspeţi a Universităţii din Jena. În cadrul prelegerii s-a referit la particularităţile limbii române ca limbă romanică. A încântat auditoriul format din profesori şi studenţi prin bogăţia de material prezentată, dar şi prin felul de a clarifica anumite aspecte generale.

De-a lungul prelegerii şi a discuţiilor ulterioare, a reuşit să aducă în prim-plan paralele pe care alţii nu le observau şi să pună în lumină interpretări rezultate din fenomene lingvistice. În acel moment am realizat de ce multe din cărţile lui au luat naştere din notiţe de la cursuri. Dorinţei multor docenţi şi studenţi din Jena ca Eugeniu Coşeriu să revină cu astfel de prelegeri, iniţiativă la care acesta ar fi răspuns pozitiv, nu i s-a dat curs, din păcate.

Pentru mine personal cea mai importantă întâlnire cu Eugeniu Coşeriu a fost însă alta. La Congresul Internaţional al Romaniştilor de la Palermo, din anul 1995, l-am întâlnit întâmplător, undeva pe scări, în drumul său dintre o sală plenară spre alta. M-a luat deoparte şi mi-a spus: „Haideţi să vi-l prezint pe cel mai important dintre lingviştii români în viaţă!”. Se putea observa din expresia feţei că se referă la „cel mai important dintre lingviştii români după Coşeriu”. Am mers puţin mai departe şi mi-a făcut cunoştinţă cu Eugen Munteanu. Astfel s-a născut prietenia cu un coleg drag, dar aceasta este o altă poveste, pe care nu doresc să o relatez aici.

EUGENIO COSERIU, AS I MET HIM

ABSTRACT

The author speaks about his first encounter with Eugenio Coseriu, when he was a student at the University of Cologne where Coseriu delivered a lecture about his main linguistic theories. He also presents his others meetings with the great linguist, at several international conferences, emphasizing the presence of Coseriu in Jena, where the author had invited him, for a special lecture.

Key-words: *Eugenio Coseriu, romanistics, Jena, university, international conference.*

BDD-A1212 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:23 UTC)